

JOBS

İşletme Bilimi Dergisi
2020
Cilt:8 Sayı:1

Sakarya Üniversitesi / Sakarya University
İşletme Fakültesi / Sakarya Business School

i

Cilt/Volume : 8
Sayı/Issue : 1
Yıl/Year : 2020

ISSN: 2148-0737
DOI: 10.22139/jobs

İNDEKS BİLGİLERİ/ INDEXING INFORMATION

ii

Kurucu Sahip/Founder

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

İmtiyaz Sahibi / Owner

Prof. Dr. Kadir ARDIÇ

Editör / Editor

Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT

Editör Yardımcıları / Assoc. Editors

Prof. Dr. Mustafa Cahit UNGAN

Mizanpaj Editörü / Layout Editor

Arş. Gör. Dr. Özgün ÜNAL

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent SEZEN	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU	Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Erman COŞKUN	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir ARDIÇ	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ	İstanbul Şehir Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan BATMAN	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Recai COŞKUN	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka KAYA	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki ÖZGENER	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Türker BAŞ	Galatasaray Üniversitesi
Doç. Dr. Surendranath Rakesh JORY	Southampton Üniversitesi

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Kadir ARDIÇ
Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT
Prof. Dr. Mustafa Cahid ÜNĞAN

Sekreteryaya / Secreteria

Arş. Gör. Dr. Özgün ÜNAL
Arş. Gör. Mustafa AMARAT
Arş. Gör. Ayhan DURMUŞ

iv

Dergimize yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin yazımında etik ilkelere uyulduğu ve yazarların ilgili etik kurulundan gerekli yasal onayları aldığı varsayılmaktadır. Bu konuda sorumluluk tamamen yazarlara aittir. İşletme Bilimi Dergisi'nde yer alan makalelerin bilimsel sorumluluğu yazara aittir. Yayınlanmış eserlerden kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

It is assumed that the articles submitted for publication in our journal are written in ethical principles and the authors have obtained the necessary legal approvals from the relevant ethics committee. The responsibility of this matter belongs to the authors. Scientific responsibility for the articles belongs to the authors themselves. Published articles could be cited in other publications provided that full reference is given.

İşletme Bilimi Dergisi; www.dergipark.gov.tr/jobs Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi jobs@sakarya.edu.tr Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan/SAKARYA

Hakemler/ Reviewers

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Prof. Dr. Abdullah Naralan	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Vecdi Can	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Öğüt	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan Akın	Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Bardakçı	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Aykut Hamit Turan	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe İrmiş	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Topal	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Zafer Erdoğan	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver Tengilimoğlu	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Durmuş Acar	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem Tatoğlu	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Erman Coşkun	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih Ertaş	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Gülten Gümüştekin	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Halit Keskin	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Prof. Dr. Hasan Tutar	Eskişehir Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Haydar Sur	Niğantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Himmet Karadal	Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Şahin	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet Hakkı Eraslan	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Ardıç	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Kıymet Çalıyurt	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Akif Çukurçayır	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Adak	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Barca	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Sarıışık	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Selami Yıldız	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin Halis	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Musa Özata	Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Cahit Ungan	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Nazan Günay	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Necdet Şensoy	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nejat Bozkurt	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Sarıkaya	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Nuran Cömert	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz Türkay	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Batman	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Torlak	Karatay Üniversitesi
Prof. Dr. Özgür Uğurluoğlu	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Recai Coşkun	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Prof. Dr. Recep Pekdemir	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi Altunışık	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Ruziye Cop	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin Karabınar	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Selman Aziz Erdem	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Serap Benligiray	Anadolu Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Prof. Dr. Serap İncaz	Nişantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Özkan	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Prof. Dr. Şakir Sakarya	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Şevki Özgener	Nevşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Suayyip Çalış	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Sıdıka Kaya	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sima Nart	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Şuayip Özdemir	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Tamer Uğur	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Türker Baş	Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ümmühan Aslan	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Prof. Dr. Vasfi Haftacı	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız Özerhan	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Çelik	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Abdurrahman Benli	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Adem Baltacı	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Adem Sağır	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Taş	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Aşkın Özdağoğlu	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Behçet Yalın Özkara	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Bora Yenihan	Kırklareli Üniversitesi
Doç. Dr. Bora Yıldız	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Buket Bora Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Adıgüzel Mercangöz	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Candan	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Burhanettin Zengin	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Buket Bora Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Cavit Yeşilyurt	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal Sezer	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Cemal İyem	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Ece Armağan	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Emrah Özkul	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Engin Dinç	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Erdoğan Kaygın	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Erkan Erdemir	İstanbul Şehir Üniversitesi
Doç. Dr. Faruk Anıl Konuk	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih Geçti	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Ferudun Kaya	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Fikret Çankaya	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Fuat Man	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Gülfen Tuna	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan Murat Arslan	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan Tunahan	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Haluk Bengü	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Ayyıldız	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Latif	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Kırılmaz	Sakarya Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Doç. Dr. Hayrettin Zengin	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Kazım Ozan Özer	Niğantaşı Üniversitesi
Doç. Dr. Kemal Can Kılıç	Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Kubilay Özyer	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Kurtuluş Kaymaz	Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Mahmut Hızıroğlu	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Ali Alan	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Altınöz	Havettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Saraç	İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut Çimen	Acıbadem Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Han Ergüven	Kırklareli Üniversitesi
Doç. Dr. Muammer Mesci	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. Musa Said Döven	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Cahid Ünğan	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Kemal Demirci	Dumrupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Mutlu Başaran Öztürk	Niğde Üniversitesi
Doç. Dr. Müjdat Özmen	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Nevran Karaca	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Nihal Sütütemiz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Niyazi Kurnaz	Kütahya Dumrupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Oğuz Işık	Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer Okan Fettahlıoğlu	Sütçü İmam Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Balaban	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Ötügen Senger	Kafkas Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan Aksoy	Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç. Dr. Recep Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Safiye Sencer	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Üyesi Samet Güner	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil Taştan	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Sedat Bostan	Ordu Üniversitesi
Doç. Dr. Selami Özcan	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Senay Yürür	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Serkan Şengül	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Sinan Esen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Şerife Subaşı	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Şevki Ulama	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Sinan Esen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Tansel Hacıhasanoğlu	Bozok Üniversitesi
Doç. Dr. Taşkın Kılıç	Ordu Üniversitesi
Doç. Dr. Tuncay Yılmaz	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Koç	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Umut Sanem Çiftçi	İzmir Bakırçay Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit Alnıaçık	Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemin Özdemir	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin Şehitoğlu	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Yunus Emre Öztürk	Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi A. Mohammed Abubakar	Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abit Balın	İstanbul Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Ali Özgür Karagülle	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adem Akbıyık	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Kar	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yağmur Ersoy	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Coşkun	Boğaziçi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Yılmaz	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Algın Okursoy	Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Alper Kurnaz	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Serhateri	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aydoğan Durmuş	İstinye Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Behçet Yalın Özkara	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Berna Eren	Acıbadem Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ceren Giderler Atalay	Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Derya Ergun Özler	Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Dilek Özceylan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Demirci	İstanbul Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Özlem Bilgin	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emrah Özsoy	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emre Oruç	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ersin İrk	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esra Dil	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gamze Bozkurt	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Budak	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Şantaş	Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ferda Alper Ay	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fırat Altınkaynak	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Filiz Konuk	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Füsün Küçükbay Gökalp	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökçe Cerev	Fırat Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan GÜRLER	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülcan Şantaş	Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mehmet Yıldırım	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Cebeci	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Taha Dursun	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İrfan Usta	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsa Demirkol	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail Şimşir	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mihriban Cindiloğlu	Hitit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Lütfi Mustafa Şen	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Metin Bayram	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Ayanoglu	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kenan Erkan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yıldırım	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat Doğdubay	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nermin Akyel	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nesrin Akca	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nurperihan Tosun	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Onur Dirlik	Osmangazi Üniversitesi

Hakemler/ Reviewers

Dr. Öğr. Üyesi Orhan Kandemir	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Osman Uslu	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özer Uygun	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Memiş Sağır	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sedat Durmuşkaya	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selma Kılıç Kırılmaz	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Polatçı	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Yiğit	Ordu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sema Ülkü Akpınar	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Semih Okutan	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Serkan Deniz	Yalova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sümeyra A. Danışman	Mevlana Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şevki Ulama	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şuayyip Doğuş Demirci	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şule Yıldız	Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tarık Semiz	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tayfun Yılmaz	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuncay Turaboğlu	Mersin Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Aykut Yılmaz	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Hüseyin İskender	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. İlker Calayoğlu	Okan Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Seda Aydan	Hacettepe Üniversitesi

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Değerli Bilim İnsanları,

İşletme Bilimi Dergisinin 8. Cilt 1. Sayısını yayınlamaktan dolayı mutluluk duyuyoruz. Yedi yıllık yayın hayatımızda olduğu gibi bu sayıda da farklı disiplinlerden gelen makaleler ile sizlere zengin bir içerik sunuyoruz. 8. Cilt 1. Sayımız toplam 8 makale ile yayınlanmaktadır. Yayınlanan makaleler, Sağlık Yönetim, Turizm İşletmeciliği, Muhasebe ve Finansman, İşletme Yönetimi ve Pazarlama gibi çeşitli alanlardan gelmiştir.

Sayımızın ilk makalesi Arş. Gör. Gülsüm Şeyma KOCA ve Prof. Dr. Yusuf ÇELİK tarafından kaleme alınan “Venöz Tromboembolizmin Maliyetleri ve Ekonomik Yükünün Belirlenmesine İlişkin Sistematik Bir Derleme: Farmaekonomik Önleyici Bir Tedavi Olarak Dmah” başlıklı makaledir. Makale Venöz Tromboembolizm, Pulmoner Embolizm, Derin Ven Trombozunun tedavi maliyetlerinin belirlenmesi ve önleyici antikoagülan bir tedavi olan Düşük Molekül Ağırlıklı Heparin bir sağlık sigortasına veya hastaneye getirdiği ekonomik yükün tespit edilmesi amaçlamaktadır. Çalışma bahsi geçen tedavi seçeneklerinin karşılaştırılması açısından ve özellikle sağlık sigortalarının bütçesine etkisinin tahmininde büyük öneme sahiptir.

Bu sayımızın ikinci makalesi “Dolar Hegemonyası ve Kripto Para Mühendisliği Üzerine Teknolojik Risk Analizi” başlıklı makaledir. Makalenin yazarı Dr. Ahmet Efe bu çalışmada ABD Dolar senyorağının ne boyutta oluştuğunu tespit etmek ve bunun kripto paraların yükselişiyle etkilenip etkilenmeyeceğine ilişkin önemli paylaşımlar yapmaktadır.

Sayımızın bir diğer makalesi Öğr. Gör. Gözde UÇAR’ın kaleminden “Risk Sermayesi ve Melek Sermaye Finansman Yönteminin Girişimciliğin Finansmanı Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı makaledir. Yazar bu çalışmada risk sermayesi ve melek sermaye finansman yöntemlerini kavram ve işleyiş bakımından incelemektedir. Ayrıca, Dünya’da ve Türkiye’de girişimciler tarafından hangi yöntemin daha fazla kullanıldığı ya da ulaşılabilirliği açısından değerlendirmeler yaparak, yöntemlerin farklarını ve benzerliklerini ortaya koymaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Ali YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAR ve Arş. Gör. Mustafa KAYA’nın kaleme aldığı “Hasta Güçlendirme ve Yaşam Kalitesi İlişkisi” başlıklı makale, hasta güçlendirme ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin ve hastaların yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlamaktadır. Bu çalışma hasta güçlendirme ile yaşam kalitesi arasında ilişki olduğu ve hasta güçlendirmenin yaşam kalitesini artırdığını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

“Otel Çalışanlarının İş Tanımları Konusundaki Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makale Oğuz TÜRKAY ve Murat EREN tarafından kaleme alınmıştır. Makalede otel işgörenlerinin iş tanımlarını bilme durumlarının çok

boyutlu bir perspektiften incelemesi amaçlanmaktadır. Çalışma sonuçları otel İKY yetkilerinin iş tanımlarını netleştirmeleri gerektiği yönündeki bulgusuyla dikkat çekmektedir.

İşletme Bilimi Dergisi

2020

Cilt:8 Sayı:1

Sayımızın bir diğer makalesi “Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma İle İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri (Ankara İlinde Bir Uygulama)” başlıklı makaledir. Dr. Özlem DEMİR ve Prof. Dr. Zekai ÖZTÜRK tarafından kaleme alınan çalışma Ankara ilinde faaliyette bulunan kamu ve özel hastanelerde yapılan dış çevre analizinin misyon ve vizyon oluşturma ile ilişkisi hakkındaki yönetici görüşlerinin belirlenmesini amaçlamaktadır.

Doç. Dr. Recep YILMAZ ve Rabia BÖLÜKBAŞI'nın hazırladıkları “Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi” adlı makale, bir yatırım aracı olan SUKUK’u irdeleyerek muhasebeleştirilmesine dair literatüre katkı sağlamaktadır.

Sayımızın son makalesi Dr. Öğr. Üyesi Ayhan SERHATERİ ve Fatih Güray KURŞUN tarafından yazılan “Deneyimsel Pazarlamanın Tüketici Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Sakarya İli Örneği” başlıklı makaledir. Makalede yazarlar deneyimsel pazarlamanın tüketici üzerindeki ve tüketicinin satın alma niyeti üzerindeki etkilerinin detaylı olarak açıklamaktadır.

Dergimiz bu sayısı da işletmeciliğin farklı disiplinlerinde değerli bilim insanlarının kıymetli çalışmalarıyla zengin bir içerik sunmaktadır. Dergi politikası olarak bundan sonraki sayılarımızda da işletme bilimine dayalı farklı disiplinlerden gelen çalışmaları yayınlamaya özen göstereceğiz. Bu sayımızda göndermiş oldukları makaleler ile dergimize katkı sağlayan tüm yazarlarımıza, dergimize gönderilen makalelerin değerlendirilmesi için kıymetli vakitlerini ayıran saygıdeğer hakemlerimize ve makalelerin dergide yayınlanmaya hazır hale gelmesi için yoğun bir gayret gösteren editör kurulumuz ve dergi sekretaryamıza teşekkürlerimi sunarım. Dergimizin okurlarımız ve bilim insanlarına faydalı olması dileklerimizle sonraki sayılarımızda işletmeciliğin güncel çalışmalarını bilim dünyasının hizmetine sunmak için siz değerli bilim insanları ve araştırmacıların katkılarını bekliyoruz.

Saygılarımızla...

Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT
Editör

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Yıl (Year) 2020 Cilt (Vol.) 8 Sayı (No) 1

Derleme Makaleleri/Review Articles

- Risk Sermayesi ve Melek Sermaye Finansman Yönteminin Girişimciliğin Finansmanı Açısından Değerlendirilmesi**
Evaluation of Risk Capital and Angel Capital Financing Method in Terms of Entrepreneurship Financing 1-33

Öğr. Gör. Gözde UÇAR

- Dolar Hegemonyası Ve Kripto Para Mühendisliği Üzerine Teknolojik Risk Analizi**
Technological Risk Analysis on Crypto Currency Engineering and Dollar Hegemony 35-65

Dr. Ahmet Efe

Araştırma Makaleleri/Research Articles

- Venöz Tromboembolizmin Maliyetleri ve Ekonomik Yükünün Belirlenmesine İlişkin Sistematik Bir Derleme: Farmaekonomik Önleyici Bir Tedavi Olarak Dmah**
A Systematic Review of The Determination of Costs And Economic Burden of Venous Thromboembolism: Lmavh As A Pharmaeconomic Preventive Therapy 67-95

Arş. Gör. Gülsüm Şeyma KOCA ve Prof. Dr. Yusuf ÇELİK

- Hasta Güçlendirme ve Yaşam Kalitesi İlişkisi**
The Relationship of Patient Empowerment and Life Quality 97-114

Dr. Öğr. Üyesi Ali YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KAR ve Arş. Gör. Mustafa KAYA

- Otel Çalışanlarının İş Tanımları Konusundaki Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma**
A Research on Awareness of Hotel Employees on Job Description 115-139

Oğuz TÜRKAY ve Murat EREN

- Kamu Hastanelerinde ve Özel Hastanelerde Yapılan Dış Çevre Analizinin Vizyon ve Misyon Oluşturma İle İlişkisi Hakkında Yönetici Görüşleri (Ankara İlinde Bir Uygulama)**
Administrative Opinion on the Relationship of External Environmental Analysis in Public and Private Hospitals on Vision and Mission Building (An Application in Ankara) 141-165

Dr. Özlem DEMİR ve Prof. Dr. Zekai ÖZTÜRK

- Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk Uygulaması Ve Muhasebeleştirilmesi**
The Application and Accounting of Interest Free Financial Bond SUKUK 167-194

Doç. Dr. Recep YILMAZ ve Rabia BÖLÜKBAŞI

- Deneyimsel Pazarlamanın Tüketici Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Sakarya İli Örneği**
Effect of Experimental Marketing on Consumer Purchase Intention: Sakarya Province Case 195-226

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan SERHATERİ ve Fatih Güray KURŞUN

DOLAR HEGEMONYASI VE KRİPTO PARA MÜHENDİSLİĞİ ÜZERİNE TEKNOLOJİK RİSK ANALİZİ

*Dr. Ahmet EFE**

CISA, CRISC, PMP, İç Denetçi, Ankara Kalkınma Ajansı,

icsiacag@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2691-7517

Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi

35

ÖZ

Amaç: Bu çalışmadaki amacımız, ABD Dolar senyorajının ne boyutta oluşunu tespit etmek ve bunun kripto paraların yükselişiyle etkilenip etkilenmeyeceğini anlamaya çalışmaktır.

Yöntem: Bu çoklu disiplinler çalışmamızda, henüz yaygınlaşmamış olmakla birlikte özellikle dijital/kripto para mekanizmasının ABD Dolarının küresel ölçekte hegemonyasını sarsabilecek bir potansiyelde olup olmaması noktasında hegemonya, paradigma, senyoraj ve parasal miktar kuramları çerçevesinde çoklu analiz yapılmaktadır.

Bulgular: ABD Doları, diğer uluslar tarafından rezerv para, değişim aracı ve değer ölçümü olarak kullanıldığından günümüzde sadece ulusal senyoraj değil, aynı zamanda küresel senyoraj aracı olarak da rakipsiz bir avantaj sağlamaktadır. Bu sayede diğer ulusların rekabet edemeyeceği bir üstünlük elde etmiştir. Türk Lirası (TL) örneğinde görüldüğü gibi pek çok gelişmekte olan ülke paralarının değer kaybından dolayı sıkıntılar yaşamaktadır. Elle tutulur ortamdan e-devlet/MIS dijital alanına kayan devletin parası da aynı eğilim ve metotla sanal ve kripto ortama taşınmak zorundadır. Özellikle Korona Virüs salgını sonrasında kağıt paraların da enfeksiyon bulaştırma riski ön plana çıktığından Dijital Dolar için ABD Senatosunda yasa önerilerinin tartışılıyor olması bu hususta gerekli alt yapının hızlı bir şekilde hazırlanacağı anlaşılmaktadır. Hatta saygın bilim otoriteleri ve politikacılar tarafından Korona Virüsün Endüstri 4.0 için ortam oluşturmak maksadıyla yapay olarak geliştirilmiş olduğu iddialarının/suçlamalarının yanı sıra, pek çok gelişmiş ülkede insanlara mikro chip takılması ve kripto paralara geçilmesi ciddi bir gündem haline gelmiştir.

Sonuç: Kripto para mühendisliğinde kullanılan blokzinciri teknolojisi, ulus paralara rakip olabilecek Bitcoin denilen çeşitli elektronik para uygulamaları ile birlikte aynı zamanda bir belgenin veya varlığın ispatlanmasında da kullanılmaya başlanmıştır. Kripto paraların ülkelerin rezerv para uygulamalarını ve ABD'nin Dolar Senyorajını bozacak potansiyelde olabileceği sunucuna varılmıştır. Ancak, Feraler Reserv Merkez Bankasının Dijital Dolar için gerekli alt yapıyı hazırlamış olduğuyla ilgili

* Dr., CISA, CRISC, PMP, İç Denetçi, Ankara Kalkınma Ajansı, icsiacag@gmail.com

haberler dikkate alındığında Dolar kullanımının ve bundan kaynaklanan senyorajın devam ettirilme ihtimalinin de güçlü olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Blok Zinciri Teknolojisi, Kripto Para Mühendisliği, Dolar Hegemonyası, Teknoloji Yeniliği, e-Devlet, YBS

TECHNOLOGICAL RISK ANALYSIS ON CRYPTO CURRENCY ENGINEERING AND DOLLAR HEGEMONY

ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to approximate the size of the US Dollar seigniorage and to assess whether this will be affected by the rise of crypto currencies.

Method: In this multidisciplinary work, we analyze, particularly as yet unfamiliar, whether the digital/crypto money mechanism is potentially capable of undermining the hegemony of the US dollar in global terms at the conjecture of manifold concepts such as hegemony, paradigm crisis, general seigniorage and Gresham money theories.

Findings: Today, the US dollar is providing an unequal advantage by its pervasive usage not only for national seigniorage but also for the use of reserve money, exchange instruments and value by other nations using global seigniorage. National currency of many developing countries such as Turkish Lira (TL) are suffering for continuous devaluation. That is why US government has acquired a paramount advantage that any other country cannot cope with. The national currencies in the manual environment also have to move to digital/crypto-centric e-government/MIS trends and methods in the same way. Particularly after the COVID19 pandemic, due to the risk of infection from paper money, there has been discussion over Bill of House in the US senate for the legislative structure that ease the usage of Digital Dollar. In addition to the claims/accusations made by reputable scientific authorities and politicians in many developed countries that COVID-19 has been artificially developed to create an environment for Industry 4.0 applications, to install microchips to people and increase the use of crypto currencies.

Result: Blockchain technology based on crypto currency engineering is being used to prove the existence of an asset or a document at the same time with various electronic money applications called Bitcoin, which paves a new way that challenges national currencies under US Dollar seigniorage. It has been concluded that the crypto currencies have the potential to disrupt the countries' reserve money practices and the hegemony of US Dollar. However, considering the news that the FED Central Bank has prepared the necessary infrastructure for the Digital Dollar, it is possible to say that the probability of continuing the seigniorage caused by the use of the US dollar globally is also strong.

Keywords: Blockchain technology, Crypto Currency Engineering, Dollar Hegemony, Innovative Technology, e-Government, MIS

I. GİRİŞ

Sermayenin hegemonik bir sınıf lehine olan yapısal gücü, gelir dağılımının, dünya servetinin % 40'ını elinde tutan %1'lik bir azınlığın lehine olduğu gerçeğine dikkatleri çekmektedir. Neoliberal düzen, alt sınıfları desteklemez, çünkü finans sermayesinin (çoğunlukla hegemonik sınıf tarafından sağlanan) hareketliliği, emekçilerin aklına sığmayacak kadar büyük rantlar elde ederek motive olmaktadır (Gill ve Law, 1993, 109). Bu, kapitalizmin yönünü, büyük ölçüde kendi çıkarları lehine harekete geçiren sermayenin ve onun en güçlü yandaşlarının “*ruh hali*”dir. Bu ruh halini hazırlayan şartlar kuşkusuz teknopolitik paradigma ile neoliberal ekonomik düzenin kaçınılmaz sonuçları olarak kaydedilebilmektedir. Bu da ekonomi biliminin toplumsal ihtiyaçları karşılama noktasındaki başarısını yeniden değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Ekonomik tercihlerin piyasaya yansıtılmasında da davranışların arkasındaki bilinç düzeyi, algılar, inanışlar, sistemsel hegemonya ve kültürel değerler de etkili olduğundan salt açıdan ekonomik fayda veya objektif kullanım/değişim değerleri ile ekonomiyi tam olarak açıklayabilmek olanaklı değildir. Bu nedenle de ekonominin sistematik temelleri, ekonomik adamın tercihleri, algısı, değerleri ve davranışlarını tetikleyen bilişsel etkenler ile birlikte, kapitalizm, yeni sömürgecilik, dolar hegemonyası ve yenilikçi teknolojik çözümler çerçevesinde ekonomik işleyişi değerlendirebilmek büyük önem arz etmektedir. Yoksa salt anlamda arz-talep dengesi, kıtlık yönetimi ve kaynak optimizasyonu çerçevesinde yapılan teknik analizler eksik kalacaktır.

Teknolojideki ilerleme, e-devlet uygulamaları ile birlikte ekonomik işlemlerin ve parasal düzenin de dijital ortamla giderek daha fazla uyum göstermesine yol açmıştır. Ekonomideki elektronik para transferi ve kaydi para işlemleri günümüzde finansal işlemlerin %90 yekûnunu oluşturmaktadır. Yirmi-otuz yıl öncesine kadar, teknolojik seviye ve bilgi düzeyinin yetersizliğinden dolayı kaydi paraya, çevrimiçi işlemlere veya elektronik transfere çok güvenilmezdi. Değer kayıpları ve bilgisayar korsanlığı gibi risklere karşı sağlanan güvence, artık PKI (Public Key Infrastructure) denilen güçlü ve dinamik şifreleme yöntemi ile sağlanmakta, ikili ve hatta üçlü doğrulama yöntemleri de kullanılabilir. PKI ile veri transferi SSL sertifikaları üzerinden sağlanmaktadır. Kimlik ispatı ve kanıt beyanları artık elektronik ortamlarda kolaylık, zaman tasarrufu ve daha hızlı etkileşim sağlayabilmektedir. Bu durum, ulus devlet ve senyöraj gibi paradigmaları zorlamakta, böylece “*citizen*” denilen ağ vatandaşları artık “*netizen*” olarak ülkesel ve bölgesel sınırlar olmaksızın etkileşimde bulunabilmekte, değer takasında bulunmakta ve alışveriş yapabilmektedir.

Sanal ortamda değer ölçüm araçları da “*Bitcoin*” adı altında çeşitli şekillerde üretilebilmiş ve ulusal paralarla rekabet edebilir hale gelmiştir. Bu nedenle yenilikçi teknolojik uygulamaların yaygınlaşması, ulusların hegemonyasını sarsarken ulus tanımına, vatandaşlık ilişkilerine ve küresel kaynakların paylaşımına da yeni bir boyut getirmektedir.

Blockchain teknolojisi ve kripto paranın doğuşunun, üç konuda derin kökleri mevcuttur:

- Yenilikçi teknolojinin sürekli ilerlemesi
- Küresel ekonomik ve finansal kuralların manipülasyonu,
- ABD Dolar hegemonyasına jeopolitik olarak meydan okuyan ülkelerin umudu,
- Ulusal ekonomileri zayıflatmaya yönelik küresel güçlerin sürekli girişimleri.

Kripto paraların ulusal para gibi işlem görebilmesi ulus devlet teorisi kapsamında egemen devletlerin senyoraj hakkı olarak para basma yetkiyle çelişki içerisinde olduğu veya bu hakka zarar verme potansiyelinde bulunduğu bilinen bir husustur. Ancak küresel ortamda küresel vatandaşlığın giderek rağbet göreceği varsayımıyla ulus devlet paradigmasıyla bunun açıklanamayacağı ifade etmek mümkündür. Bu, birkaç kuramla ilişkili olabilen yeni bir paradigma krizi olarak dikkate alınabilir. Bu değerler, tanımlamalar, varsayımlar ve teknik araçlar değiştiği için eski paradigmalarda yeni bilginin açıklanması olanaklı değildir. Bu nedenle de iktisat, kamu yönetimi ve bilişim sistemlerini kapsayan çoklu disiplinler bir analize ihtiyaç duyulmaktadır.

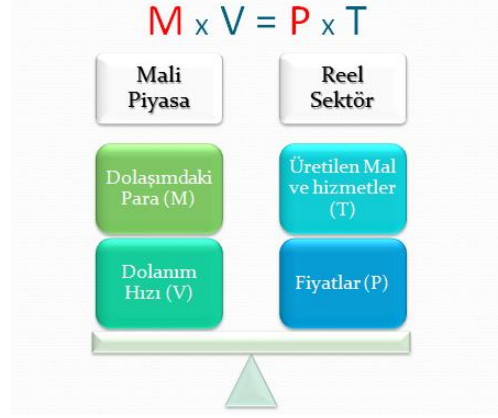
II.METODOLOJİ

Araştırmamızda betimleyici ve ilişki arayıcı mantıksal analiz metotları kullanılmaktadır. Ayrıca dolar hegemonyası ve dijital para üzerinde alanyazın taraması da yapılmaktadır. Bu nedenle ekonomi, para teorisi, dış ticaret, bilişim sistemleri ve yenilikçi teknoloji gibi birkaç bilimsel disiplin alanını ilgilendiren çoklu disiplinler bir araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Google Scholar, Researchgate, Academia ve EBSCO veri tabanında alanyazın taraması yapılmıştır. Buna göre “*Bitcoin*” olarak yapılan aramada en fazla 31.800 adet, “*seigniorage*” olarak yapılan aramada 18.900 adet, “*dollar hegemony*” olarak yapılan aramada 1.310 adet, “*senyoraj*” olarak yapılan aramada 429 adet ve “*dolar hegemonyası*” olarak 1 adet yayın olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla Bitcoin, dolar hegemonyası ve senyoraj ile ilgili yeterli düzeyde yabancı araştırma bulunduğu söylenebilirken, Türkçe alanyazında yeterli düzeyde yayın yapılmamış olduğu söylenebilir. Hâlbuki Dolar hegemonyasının oluşturduğu krizler ve dengesizliklerden en fazla

etkilenen uluslardan birisi olarak vatandaşların bilincinin bilimsel veri ve analizlerle desteklenmesi toplumsal olarak büyük fayda sağlayabilir. Ayrıca, paradigma, hegemonya ve miktar kuramıyla kripto paraların etkilerinin analiz edildiği bir çalışma ne yerli alanyazında ve ne de yabancı alanyazında tespit edilememiştir. Bu husus da kuşkusuz yaptığımız çalışmanın alanyazına olan katkısının önemli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

Teori olarak paradigma teorisi, Hegemonya Kuramı, Genel Senyoraj Teorisi ile para miktarı teorisi (miktar kuramı) kullanılmıştır. Çoklu disiplinler bir yaklaşımla, üç farklı kuram bir analizde birleştirilerek değerlendirme yapılacaktır. Paradigma teorisinin kurucusu Thomas Kuhn'a göre; paradigma, bir bilimsel alanda üzerinde çalışılan problemlerin toplamı, kabullenilen teori ve modeller, uygulanan nicel, nitel ve deneysel yöntemler ile elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde kullanılan sonuçlardan oluşmaktadır. Buna göre yenilikçi teknolojinin gelişmesi ile birlikte geleneksel anlamda kabul görmüş olan süreç, tanımlama, yöntem ve ilkeler de değişime uğramak zorundadır. Aksi durumda yeni sorunlar ve ihtiyaçlara göre kendisini yenileyememiş olacaktır. Ulus devletlerin para basma limitleriyle ilgili olarak para teorisyenleri tarafından iyi bilinen teknik bir formül mevcuttur. Miktar teorisi olarak adlandırılan; $M \times V = P \times T$ formülüne göre paranın değeri, piyasadaki reel ekonomi hacmiyle göreceli olan para miktarıyla dolanım hızına bağlıdır. Piyasadaki para miktarı yani para arzı artarsa mal-hizmetlerin miktarları sabit kaldığı takdirde fiyatlar genel seviyesi yani enflasyon oranı artar ve böylece paranın değeri de düşmüş olur. Kısaca, para arzındaki artış oranı, fiyatlardaki artış oranına eşittir. Bu yaklaşıma göre; paranın değerini para arzı belirler. "V" ve "T" kısa dönemde sabit kabul edilir. Para miktarı ne kadar artarsa, fiyatlar da aynı yönde ve oranda artar. Şekil 1'de para kuralının gösterimi yapılmıştır.

Para Miktarı Gresham Denge Kuramı:

Şekil 1.

Para Miktarı kuramının formül ile gösterimi

Buna göre araştırma sorularımız şu şekilde belirlenmiştir:

- Kripto veya sanal paralar ulusal senyoraj hakkının ihlali ve ulus devletinin varlığını tehdit eden alternatif bir para birimi olabilir mi?
- Bitcoin benzeri kripto paralar ABD Dolarının hegemonyasını kırabilecek bir rakip para olabilir mi?

Yukarıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranırken öncelikle kapitalist düzende Dolar hegemonyasının nasıl oluştuğu, senyoraj hakkının ne anlama geldiği, Bitcoin teknolojisinin bunları nasıl değiştirdiği ele alınarak yukarıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır.

III. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Küresel dünyada kapitalist sistemin hegemonyasını temsil eden ABD'nin bütçe ve dış ticaret açığı toplamda 2 trilyon doları çoktan geçmiştir. Toplam borç stoku da bu değer neredeyse on katına ulaşmıştır (Stokes, 2013).

Kapitalist sistemin sembolü haline gelen ABD doları, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri dünyanın ilk para birimi haline gelmiştir. Pek çok gözlemci analist artık bu dolar-merkezli küresel hegemonyanın sonunun yaklaştığına inanmaktadır. Güç dağılımlarındaki değişimler üzerinde pek çok yorumlar yapılagelirken Dolar baskınlığının maddi temelleriyle ölçümler sadece çok gevşek bir şekilde ilişkilendirilebilmektedir (Norrlof, 2014).

Dolar hegemonyasının bir “paralel veya gölge sistem” gibi Dünya ekonomisini yönlendirdiği ve ciddi krizlere de kaynaklık ettiği tespit edilmiştir (Girón, 2012). Finansal sektör üzerinde baskınlık olarak elde edilen hegemonya, sadece senyoraj etkisiyle ABD hükümetine kolayca borçlanma imkanı sağlamasıyla değil, aynı zamanda uluslararası piyasalarda doların döviz piyasalarında spekülasyon ve manipülasyon yoluyla da özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler aleyhine haksız kazanç elde etmesine yol açmaktadır (Ivanova, 2010). Gelişmiş ülkeler dış ticaret açıkları ve borçlanma oranları noktasından gelişmekte olan ülkeleri geçmeye başlamıştır. Yatırımların da artan bir oranda gelişmekte olan piyasalara akmasıyla birlikte bu husustaki endişeler giderek artmaktadır.

ABD ordusu, dünyanın dört bir yanındaki 800 üssü ile, dünyanın her köşesinde gerektiği anda derhal bombalama yeteneğine sahiptir (Greaber, 2012, 366). Bu rakipsiz yetenek, parasal sistemi bir arada tutan ve borç kölelerinin baskılanmasını sağlayan bir avantaj haline gelmiştir. Bu açıdan, Amerikan askeri kapitalizminin nihai etkilerine şahit olduğumuz anlaşılabilir (Greaber, 2012, 382). Askeri güç gösterisi ve korkutma ile yapılamayan uygulamalar parasal operasyonlar ve ulusüstü kurumların baskıları üzerinden yapılarak Dolar hegemonyası perçinlenmektedir. Özellikle ikili anlaşmalar ile Doların değişim ve rezerv aracı olmaktan çıkarılma girişimlerinde bulunan ülkelere el altından çeşitli operasyonlar yapıldığı bilinmektedir. Bu ülkelerde iktidar olanlar başlarına gelecek olumsuzluklardan kaçınmak için bu tür teşebbüslere destek olmaktan vazgeçmek zorunda kalmaktadırlar.

Dolar hegemonyasına bağlı spekülasyonist finansal baskınlık ve bunun sonucu olarak üretilen deflasyonist etkiler küresel çapta bir resesyon ve durgunluğu tetiklemeleri noktasında tehdit oluşturmaktadırlar (Bose, 2007). Bu hegemonyanın özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeleri kendi çıkarına yönlendirebildiği ve kendisinin çevresinde konumlandırarak bağımlılıklarını arttırdığı bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin de açık bir ekonomi olarak bu sistemin dışında olması ve olumsuz etkilenmemesi düşünülemez.

Özellikle sürekli önemli miktarda cari açık veren Türkiye gibi ülkelerde döviz baskısının süreklilik arz etmesi piyasa ve kamu maliyesi dinamiklerini bozduğu için ikili anlaşmalarla ulusal paraların mübadele edilmesi gibi yöntemlere başvurulmaya çalışılmaktadır. Uluslararası ölçekte değişim aracı olmayan bir para birimine sahip ülkelerin bu tarz çözümlere gitmeleri sorunun kaynağını kökünden çözmeye yönelik değil, geçici olarak sorunun oluşturduğu yıkıcı etkileri biraz ertelemeye yöneliktir. Çünkü açık veren bir ülkenin para birimi diğer ülkelerde birikeceği için bunu belirli bir

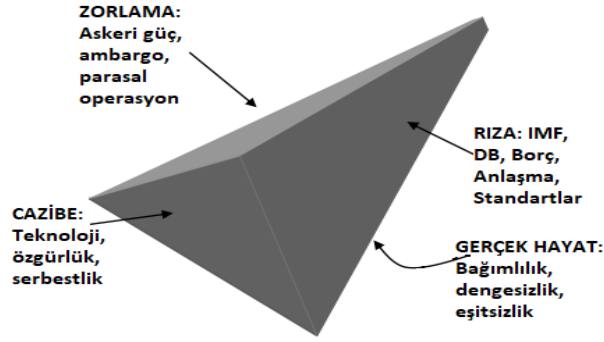
süre sonra kullanmak isteyeceklerdir. Başka piyasalarda bu paraları kullanamayacakları için tekrar yerli piyasaya giriş yapmaları anlamına gelecektir. Bu da uluslararası değişim aracı olan bir paraya dönüştürmek için tekrar yerli piyasaya sürüleceği anlamına gelmektedir. Bunun ilk sonucu da paranın değer kaybetmesi ve fiyatlar genel seviyesi üzerinde baskı oluşturarak enflasyona yol açması şeklinde tezahür edecektir.

IV. HEGEMONYA KURAMININ SENYORAJ TEORİSİYLE UYGULANABİLİRLİĞİ

Hegemonya, basitçe “egemenlik” olarak tercüme edilen ve şehir devletleri arasındaki ilişkileri tanımlamak için kullanılan bir Yunan teriminden türemiştir. Siyasi analizde kullanımı, İtalyan politikacı ve filozof Antonio Gramsci'nin yoğun tartışmasına kadar biraz sınırlıydı. Gramsci'nin hegemonya tartışması, en gelişmiş Batı ülkelerinde kapitalist devletin hayatta kalmasını anlama girişimlerinden sonra geldi. Hegemonya, hakim güçlerin diğerine hakimiyetini, tesis edilen kültürel ve kurumsal normları ve fikirleri meşrulaştırmasıyla güçlendirilir. Hegemonyanın sağlanması da zihinlerde bırakılan kalıplardır. Günümüzde “hegemonya” terimi, belirli bir fikir kümesinin göreceli olarak baskın konumunu ve bunların ortak ve sezgisel olma eğilimini tanımlamak, böylece alternatif fikirlerin, araçların veya yaklaşımların yayılmasını ve hatta eklenmesini engellemek için sıklıkla kullanılmaktadır.

Gücün kazanılmasından önce rıza kazanılması bariz bir sonuçtur. Fakat Gramsci'nin hegemonyayı sadece fikirler açısından değil, aynı zamanda üretim süreçleriyle de ilgili olarak anladığını kabul etmek önemlidir (Bieler, 2003). Devlet merkezli uluslararası ilişkiler (IR) analizinde hegemonya, egemen bir devletin veya devlet grubunun uluslararası sistem içindeki varlığını ifade eder. Gerçekçi analiz dalında bilinen hegemonik istikrar teorisi, bir hegemonun varlığı (örneğin, 19. yüzyılda İngiltere ve 1945'ten sonra ABD), uluslararası sistem içinde istikrar kalıpları üretir. Hegemonun, sistemin korunmasında kendi çıkarları vardır ve bu nedenle, sistemin güvenliğini askeri gücüyle savunmaya hazırdır (Stoddart, 2007). Uluslararası kurumlar kapitalist birikimin ya da aygıtların potansiyel olarak karşı-hegemonik fikirleri ve sosyal güçleri sömürecek belirli rejimlerin meşrulaştırılması için rızayı tesis eden araçlar olarak görülüyor. Böylece, 19. yüzyılın hegemonik düzeni, altın standart ve serbest ticaret gibi normlar, İngiliz askeri gücü ve İngiliz imparatorluğunun küresel erişimi gibi kurumlar tarafından yazılmıştır. 20. yüzyıldan sonra ise ABD'nin dolar senyoraaj avantajıyla pekiştirdiği ve IMF, Dünya Bankası gibi ulusüstü

kurumların gücüyle desteklediği ekonomik, politik ve askeri hegemonik düzeniyle devam edilmektedir.

Şekil 2.

Zorlama, rıza ve cazibe yönleriyle oluşturulan hegemonya üçgen prizması

Şekil 2' de görüldüğü gibi hegemonyanın devamlılığı için askeri operasyonlarla güç gösterisi yapılmakta, düzene karşı çıkan ülkelerde anarşist gruplar el altından desteklenerek, siyasi muhaliflere gizli destek verilerek, ekonomik ambargolar uygulayarak ve/veya parasal operasyonlar yapılarak zor gücü kullanılmaktadır. Diğer taraftan ulusların ihtiyaçları olan büyük projelere IMF ve DB üzerinden borç verilerek kurumsal yapılanmaları ile iç politikaların dolar hegemonyasına göre ayarlanması sağlanmaktadır. Öte taraftan dünya düzeninin yenilikçi teknoloji, bilimsel araştırmalar, çevresel duyarlılık gibi masum yönleri gösterilerek meşrulaştırıldığı da söylenebilmektedir. Ancak bu üçlünün sağladığı hegemonyanın altındaki hayatın gerçeklikleri de merkez kapitalist düzene bağımlılık, enflasyon, devalüasyon, stagflasyon, anarşi, siyasi gerginlikler, gelir adaletsizliği ve eşitsizlikler şeklinde yansımaktadır.

V. KAPİTALİST DÜZENDEKİ DOLAR HEGEMONYASI

Aşağıdaki tablo 1. de ise dünyadaki yabancı para cinsinden tutulan rezervler içerisinde paraların yüzdelik dağılımı görülmektedir. Görüldüğü üzere toplam rezerv paranın %64 civarındaki miktarı ABD Doları cinsinden tutulmaktadır. Bu da ABD ekonomisine karşı konulmaz bir üstünlük vermektedir.

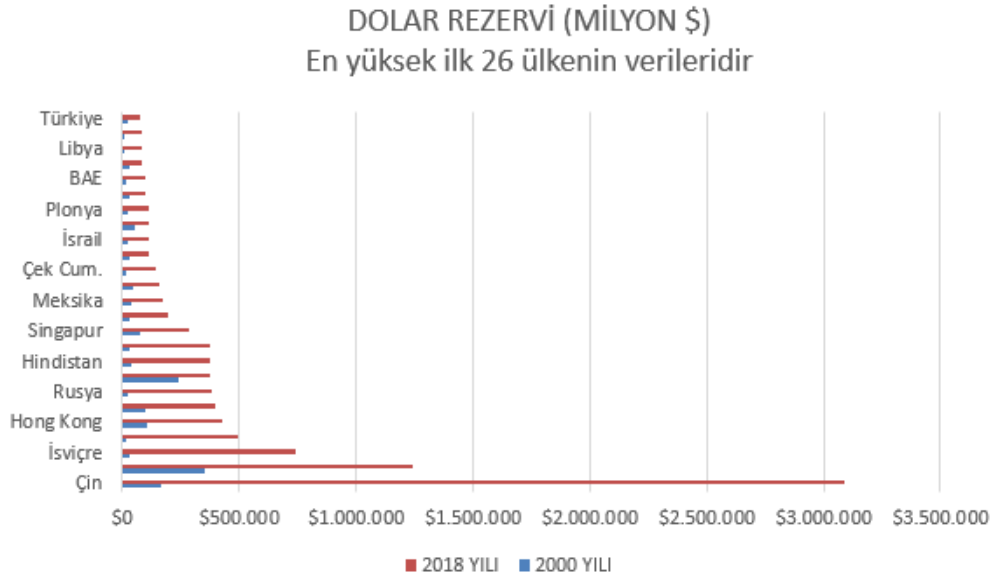
Tablo 1.
Dünya'daki rezerv paraların cinslerine göre yüzdellik sıralaması

Sıralama	Reserve Para	Toplam Küresel Oran
#1	U.S. Dollar	63.5%
#2	Euro	20.0%
#3	Japanese Yen	4.5%
#4	British Pound	4.5%
#5	Canadian Dollar	2.0%
#6	Aussie Dollar	1.8%
#7	Chinese Yuan	1.1%
n/a	Other	2.6%

Kaynak: www.visualcapitalist.com/countries

Bu şekilde elde edilen olağanüstü güç, özellikle ekonomik üretkenlik, bilgi tabanlı, BT yoğun ve yenilikçi teknolojilere dayanan üretim noktasında dezavantajlı konuma gelen ülkelerin kendi dinamikleriyle bir üst gelir grubuna sıçrama gösterebilmesi güçleştirmekte ve orta gelir tuzağına takılarak ABD ekosisteminin pozitif dışşallıklarına bağımlı eklemelenmiş ekonomiler kategorisinde kalmak sorunuyla karşılaşabilmektedirler. Aşağıdaki Tablo 2 de ise 70 Milyar Dolardan fazla Dolar rezervi bulunan ülkelerin sıralaması görülmektedir. 2000 ile 2018 yılları arasında rezervlerin ciddi bir artış eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.
70 Milyar Dolardan Fazla Rezervi olan Ülkeler

Kaynak: <https://data.worldbank.org/indicator> 'deki verilere göre hazırlanmıştır.

Dolayısıyla, bu ülkelerin sattıkları doğal kaynak veya mamul ürünlerin karşılığında aldıkları ve merkez bankaları ile tasarruf amacıyla yastık altında tutulan veya piyasada alış veriş için kullanılan Dolarların, ABD piyasasına geri dönmeden o ülkelerde kalması sonucunda miktar teorisi* ABD piyasasında işlemediğinden dolayı az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler yenilikçilik ve rekabet edebilir teknolojileri yönünden ABD merkezli ekonomik hegemonyaya karşı kolayca gelişmemekte ve bağımlılıktan kurtulamayarak orta gelir tuzağına girebilmektedirler (Efe, 2016).

VI. PARANIN KULLANIMI VE DEVALÜASYON

Paralar ilk önce altın, gümüş ve değerli madenlerden oluşurdu. Zamanla, madeni paraları daraltmak için kullanılan değerli metallerin sayısı azaltıldı. Daha az değerli metal içeriğe sahip olan yeni paralar, "aşırı değer biçilmiş" kabul edilecek ve böylece eski paralar dolaşımdaki "iyi parayı" sürükleyerek "değer düşüklüğüne" uğratacaktı. Devalüasyon olarak bilinen paranın başka paralara karşı değer kaybetmesi gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir.

Para, özünde kâğıt veya maden dışında aslında hiçbir şey değildir. Üzerinde tarihi bir görüntü olan bir kabuk, metal bir para ya da kâğıt parçası olabilir, ancak insanların üzerine koyduğu değer paranın fiziksel değeri ile ilgisi yoktur. Paraya değer veren arkasındaki ulusun ekonomik, askeri ve stratejik önemi ve becerisidir. Para, değişim, ölçüm birimi ve tasarruf amaçlarıyla kullanılan bir araç olmaktadır. Para insanlara dolaylı mal ve hizmet ticareti yapmalarını, malların fiyatını (dolar ve sent cinsinden yazılmış fiyatların cüzdanınızdaki bir miktara karşılık geldiğini) anlamalarını sağlar.

Para sadece herkesin bunu bir ödeme şekli olarak kabul edeceğini bildiği için değerli olmaktadır. Ulusların gücüne ve uyguladıkları ekonomik politikaların başarısına göre paralar iyi veya kötü para olarak sınıflandırılmaktadırlar. Bazen çok başarılı politikalar uygulayan ve kurumsal alt yapısı güçlü ülkelerin parasının değeri de düşebilmektedir. Bu ekonominin üretkenlik kapasitesine, cari açık ve net sermaye yatırım değerleri ile de ilişkili bir durumdur. Sürekli cari açık veren ve dışarıdan

* Miktar teorisi ile toplam para ve dolaşım hızının çarpımının mal ve hizmetlerin fiyatlarıyla çarpımına eşit olması ($M.V=Q.P$) kastedilmektedir. Eşitliğin sol tarafı para piyasasını sağ tarafı ise reel piyasayı temsil etmekte olup her iki piyasanın bir dengede devam etmesi gerektiğini savunur.

sermaye çekemeyen ülkelerin paralarının kaderi de sürekli değer kaybetmektir.

Gresham yasası*, "*kötü paranın iyi parayı kovduğunu*" belirten parasal bir ilkedir. Para birimi değerlemesinde, Gresham Yasasına göre, aslında yeni bir madeni paranın ("kötü para") daha yüksek miktarda kıymetli metal içeren daha eski bir madeni para ile ("iyi para") aynı yüz değerine atanması durumunda, madeni paralar dolaşımında kullanılacak ve eski madeni para biriktirilecek ve dolaşımdan yok olacaktır. Günümüzde Gresham yasası, genelde, aynı değeri verilen iki para biriminin, aşırı değerli paranın (kötü paranın) kullanılmasına ve düşük değerli paranın (iyi paranın) dolaşımdan kaybolmasına neden olacak bir durum için geçerlidir. Yani kötü para piyasaya verilirken değer kaybetmekte, ancak iyi para herkes tarafından tutulurken sürekli değer kazanmaktadır. İyi görülen para zarardan sakınmak ve değer kaybından oluşan bir rant elde etmek için sürekli talep görmektedir. Günümüzde ABD Dolarının işlem, değişim ve tasarruf aracı olarak muteber görülmesi nedeniyle diğer ulusların paraları görece olarak kötü olmakta ancak, ABD doları sürekli iyi para olarak yerini korumaktadır. Piyasa dinamiklerinde aksama olmasıyla arada bir oluşan güven bunalımları durumunda ise yapılan çeşitli operasyonlarla tekrar güven tazelenmektedir. Ancak ABD daha büyük açıklar verdiği halde Dolar üzerinde kurduğu hegemonya ile küresel bir senyorej geliri elde ederek hükümranlığını devam ettirmektedir.

2019 son aylarında ortaya çıkmaya başlayan Covid-19'un tetiklediği kriz ile piyasalar, artan dolar hakimiyetinin ve olumsuz etkilerinin etkisini maskeleyecek şekilde hayatta kalmaya odaklanmaktadır.

İyi zamanlarda, eğer dünyanın büyük bir kısmı dolar cinsinden işlem yaparsa normal karşılanabilir. Ancak bir krizde bu aşırı bağımlılık bir sorun olabilir. İlk sorun likidite olmakla birlikte ikinci sorun önemli döviz kuru riskidir. Mevcut kriz gibi bir krizde, ABD Dolarının genel olarak güçlendiği gözlemlenmektedir. ABD salgından en fazla zarar gören ülke konumunda olmasında rağmen 2020 Nisan'ın ilk haftasında ABD doları Euro karşısında%5,3, İsviçre Frangı karşısında%5,9, Japon Yeni karşısında%7,7 ve İngiliz Poundu karşısında%13,9 oranında güçlendi.

Korona salgını sonrasında IMF Genel Müdürü Kristalina Georgieva, "*Yatırımcılar, krizin başlangıcından bu yana, şimdiye kadar kaydedilmiş en büyük*

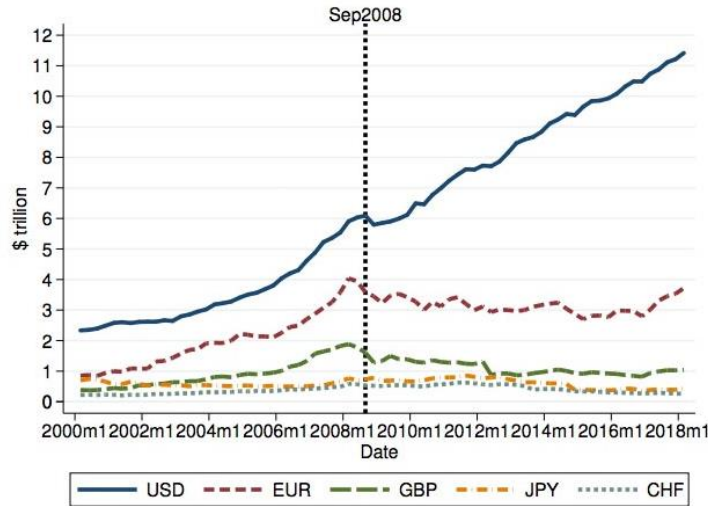
*Kraliçe I.Elizabeth'in mali danışmanı Sir Thomas Gresham bu parasal ilkeyi tanıyan ilk kişi değildi, ancak 1558'de açıklanması iktisatçı HD Macleod'un 19. Yüzyıldaki *Gresham yasasını* öne sürmesine yol açtı. Geniş bilgi için bkz: <https://www.britannica.com/topic/Greshams-law>

sermaye çıkışı olan 83 milyar dolarlık gelişmekte olan piyasalardan zaten uzaklaştılar” şeklinde demeç vermiştir*.

Peki dolar hakimiyetinin alternatifi nedir? Yen, Euro ve Sterlin ülkeleri buna karşı alternatifler geliştirmeye çalışmaktadırlar. Geçen yıl, Bank of England Valisi Mark Carney, dijital para birimleri sepeti olabilecek yeni bir küresel para birimi hakkında konuştu. Biraz Facebook Libra dijital parası gibi, bunun yerine merkez bankası tarafından sahiplenilecek dijital para biriminin başarılı olabileceği iddia edilmektedir†.

Aşağıdaki Şekil-3’ten de anlaşılacağı üzere, 2008 krizinden bu yana, ABD Doları’nın uluslararası ticaretteki hakimiyeti artmıştır. Ayrıca, artan dolar kullanımı borçlanmaya kadar uzanmaktadır. Özellikle borçlanma tercihlerinin ABD Doları lehine açık ara ilerleme gösterdiği söylenebilir.

Şekil 3. Kurumsal Borçlanmalarda ABD Dolarına Bağımlılıkta Artış Trendi

Source: BIS

Kaynak: <https://www.bis.org/publ/work783.pdf> ' dan alınmıştır.

6.1. Bitcoin Benzeri Kripto Paraların Çalışma Mekanizması, Değeri

* Detaylı bilgi için bkz: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/03/23/pr2098-imf-managing-director-statement-following-a-g20-ministerial-call-on-the-coronavirus-emergency>

† Detaylı bilgi için bkz: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/speech/2019/the-growing-challenges-for-monetary-policy-speech-by-mark-carney.pdf>

ve Karşılığı

2008 yılında Shinto Nakamoto takma adıyla anonim olarak oluşturulan Bitcoin, tamamen dağıtılmış bir sistem olduğundan, kullanıcılarına işlemlerinde anonimlik sağladığından ve işlemlerin doğruluğundan emin olmak için kriptografi kullanan “peer to peer” denilen akranlar arası (p2p) bir sanal para birimi olarak bilinmektedir. Projeyi başlatanın gerçek kimliği hakkında şüpheler mevcuttur. Bu da işin arkasında ne tür küresel güçlerin bulunduğu hakkında endişeler duyulmasına da neden olabilmektedir.

Konunun iktisat, maliye, uluslararası ilişkiler, küresel finans ve bilişim teknolojileri gibi pek çok alanı birden ilgilendirmesinden dolayı gizemli yapısı tam olarak çözülebilmemiş değildir. Birçok iktisatçı da henüz ne yapılacağını tam olarak bilemez durumdadır. Bazıları yeni bir umut olarak değerlendirirken bazıları yeni bir sömürü düzeni olarak değerlendirebilmektedir. Ancak, bu olgunun mali sistem üzerinde sahip olabileceği sonuçların büyük olduğu kuşkusuzdur. Türkiye’de 2017 yılında Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekçi tarafından bizzat bir küresel operasyon ve aldatma olduğu uyarısı yapılmıştır. Konunun net anlaşılması için sürecin detaylarının belirli ve güvenli olması gerekmektedir.

Bir Bitcoin (BTC) normal para birimi ile satın alınabilir, daha sonra çok çeşitli farklı şeyler satın almak için kullanılabilir. Banka gibi güvenilir bir üçüncü taraf aracı gerektirmektedir. Bitcoin'in durumunu daha da ilginç kılan şey, yeni işlemlerin “veri madenciliği”yle gerçekleşebilmesi ve BTC'nin 21 milyonluk kıt limitinin işlevini etkilemesidir. Sayı sınırsız olmadığı için fiyatı da talep arttıkça artmaktadır.

Bitcoin, Bittorrent ve Napster gibi fenomenlerin önceki internet dosya paylaşım yetenekleri üzerine inşa edilmiştir (Jansen, 2012, 8). Bu, tamamen bir merkezden yoksun olduğu anlamına gelir. Çünkü artık bir banka gibi güvenilen bir üçüncü taraf aracı ile değil kriptografik kanıtlarla parasal bir işlemin doğrulanması ve güvenliği sağlanmaktadır (Nakamoto, 2008, 1). Bununla birlikte, bu, Nakamoto'nun iddia ettiği güven kavramını tamamen ortadan kaldırmaz. Güven için, kişinin işlemi tamamlamak için kriptografik teknolojiye de tam olarak güvenmesi gerekir. BTC'nin değerinin alıcılarına güvence sağlamak için kendi özerk gücünü kriptografiye bağladığında şüphe yoktur. Aşağıdaki formülde, yeni bir blok oluşması için doğrulanması gereken formül bulunmaktadır. Bir blok yeni bir işlemi temsil ettiği için tüm blokların birbirilerinin hash değerleriyle ilişkilendirilmiş olmasını gerektirmektedir. Bu da teknik olarak araya girerek verileri değiştirilmesini imkansızlığını kanıtlamaktadır.

Birçok kişi Bitcoin'in içsel bir değeri olmadığını ve bu nedenle riskli bir yatırım olduğunu düşünüyor. Yani gerçek bir varlığı söz konusu olmadığından sanal bir araca milyonlarca yatırım yapmanın riskli olduğu iddia ediliyor. Bitcoin değerini sağlama kavramı, altının değerinin elde edilmiş biçimine benzememektedir. (Peck, 2012). P2P kriptografisi, Bitcoin ve kullanıcılarına paralarını tam anlamıyla kontrol edebilmelerini, "Big Brother" saldırı ve sansürünün geçersiz kalmasını sağlamıştır (Jansen, 2012, 10). Gerçekten de, Bitcoin, fraksiyonel ihtiyat bankacılığı yetkilerinin bastırıldığı halkın "kurtarıcıları" olarak öne sürülmekte, ekonomiyi tartışmasız bir şekilde zarara uğratan ve zenginliklerini kamçılaman bankacılara ve politikacılara güvenmek zorunda kalınmaktadır (Wallace, 2011). Mevcut parasal sistemimizdeki sorun, tüm parasal sistemin akıbetinin, büyük ölçüde şirketin faaliyetlerini yürüten şirketin kaprislerine bağlı olmasıdır (Nakamoto, 2008, 2).

Kriptoparalarda kullanılan Blokzincir mekanizmasında üç tür kayıt türünden söz edilebilir. Bunlar merkezi, senkronize adem-i merkeziyetçi ve dağıtık kayıt sistemleri olarak belirtilebilir. E-devlet ve Uyap gibi yapılar merkezi kayıt sistemine dayanırken, bulut ortamında farklı yerlerde senkronize sistemleri kullanarak birkaç merkezli yapılara Dropbox ve Twitter gibi örnekler verilebilmektedir. Bunların bir üst seviyesinde dağıtık kayıt sistemi yer almaktadır. Burada ise Blokzincir teknolojisi devreye girerek tüm kullanıcıların birer kopyasına sahip olduğu bir mekanizma vardır. Bu mekanizmanın ayrılan özellikleri söz konusudur.

$$f(\text{B}) = \sum_{n=1}^{\infty} \left(h_n V_n + h_n PBH_n + h_n MR_n + h_n T_n + h_n DT_n + h_n N_n + h_n OI_n + h_n TH_n + h_n CDS_n + h_n CD_n + h_n SN_n \right)$$

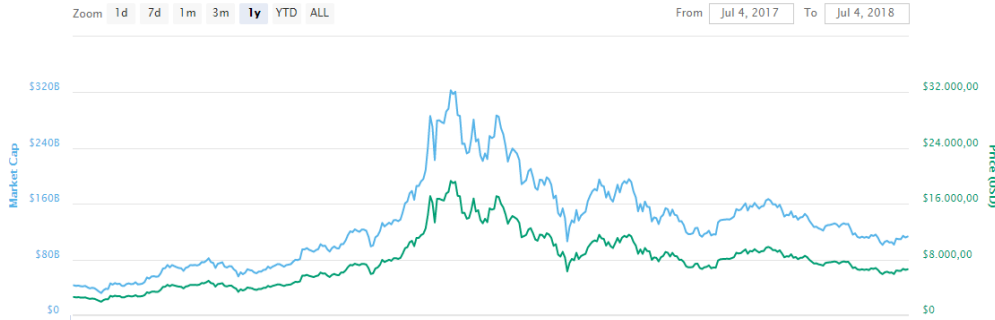
Bağımsız Değişken	Açıklama
V	Bitcoin sürüm numarası (4 Bayt)
PBH	Önceki blok başlığı karma (32 Bayt)
MR	Merkle Root: bu bloğun işleminin merkle ağacının bir karması (32 Bayt)
T	Zaman damgası (4 bayt)
DT	Bloğun zorluk hedefi (4 Byte)
N	Nonce: Madencilerin doğru bir karma (4 Byte) üretmesi için kullandıkları sayı
TH	İşlem karması (tüm sıfırın 32 bayt)
OI	Çıkış Dizini: (hepsinin 4 bayt)
CDS	Para Veri Boyutu: Para verisinin uzunluğu (2'den 100'e kadar Bayt)
CD	Değişken coinbase verileri. Ekstra olmayan ve madencilik adresleri. (değişken Bayt)
SN	Sıra numarası (tüm bitler olanlar)
H	SHA-256 Şifreleme Karma Algoritması "sindirmek", / "imza"; eterium «ethash»

Şekil 4.

Bitcoin kapsamındaki yeni bir işlemin doğrulanması için yapılması gereken hesaplama formülü

Şekil 4' den anlaşılacağı üzere dağıtık merkezi kayıt sistemi mantığına dayanan Blokzincir teknolojisi aslında bir algoritmadan oluşmaktadır. Bu algoritma da verilerin ifşa edilmesi, değiştirilmesi ve manipüle edilmesini imkansız hale getirmektedir. Bu algoritma farklı şekillerde işlemci hızına göre değiştirilebilir. Her kripto paranın kendisine has bir algoritması vardır. Sadece Bitcoin, şimdi piyasanın yarısından fazla değerini oluşturduğu için kripto paralar Bitcoin ile anılır olmuştur. Ancak gerçekte binden fazla sanal para markası var ve hepsinin doğrulama mekanizmaları farklıdır.

Tek başına Bitcoin küresel hegemonya açısından ciddi tehdit olarak algılandığı için kara haberler yayılarak sistemin çökeceği ve milyarlarca doların birilerinin eline geçeceği söylentileri her tarafta yayılmaya başlayınca elinde Bitcoin olanlar satış eğilimi gösterdiklerinden dolayı son bir yıl içerisinde tepe değerinin dörtte biri oranında kadar değer kaybı yaşamıştır. Arada bir hafif çıkışlar sergilemesine rağmen eski imajı ve performansını yakalayamamıştır.

Şekil 5.

Bitcoin piyasa değeri (mavi) ile fiyatını (yeşil) gösteren yıllık grafik

Kaynak: <https://coinmarketcap.com> sitesinden alınmıştır.

Şekil 5'den de anlaşıldığı üzere, özellikle 2018 yılı başından itibaren Bitcoin sanal paraya yapılan operasyon ve itibar kaybından dolayı 320 Milyar Dolarlık piyasa hacminden 80 Milyar dolara ve 32.000 Dolar olan bir Bitcoin değerinin 8.000 Dolar civarına kadar nasıl düşürüldüğü görülmektedir. Bu da Dolar hegemonyasının bir operasyonu olarak bilinmektedir. Sanal paraların itibarı düşürülerek en istikrarlı olan ABD dolarına olan güven ve itibarın devamlılığı sağlanmaya çalışılmaktadır.

6.2. Bitcoin Benzeri Kripto Paraların ABD Doları Hegemonyasıyla İlişkisi

Pek çok ulusal ekonomi, kaçınılmaz bir ekonomik eğilim gibi görünen şeylerden korunma sürecine başlamış görünmektedir. Dolarizasyon* sadece diğer ülkeler değil, aynı zamanda küresel teknolojik büyümenin ve internete erişimin artması sonucu sıradan bireyler açısından da popüler hale gelmiştir. Finansal piyasalar genellikle aynı eğilimi yansıtmaya yönlendiriliyor. En güvenilir ve en güçlü para olarak her yerde geçerli ABD doları algısına zarar verebilecek her türlü aygıt ve ihtimalin bertaraf edilmesi için gerekli stratejilerin her zaman uygulandığı söylenebilir. ABD doları kuşkusuz dünyanın en önemli rezerv para birimidir. Bu duruma eşlik eden planlama ve mali kurallar, Amerika Birleşik Devletleri'nde Washington ve müttefiklerinden birkaçı için kararlaştırıldı. Bu, petrodolar, altın standardın kaldırılması ve 2008'in en son finansal krizinin yaratılmasında, anlamsız parasal genişleme sürecine yansımıştır. Bütün bu ekonomik kararlar, küresel ekonominin Amerikan hâkimiyetini

* Dolar hegemonyasıyla mücadele için dolardan kaçış ile ilgili detaylı bilgi için bkz: <https://www.strategic-culture.org/news/2017/01/01/how-united-iran-russia-china-changing-world-better.html>

uzatma amacı ile sürdürülemez bir finansal sistemi yapay olarak desteklemek için yapıldı.

Amerika Birleşik Devletleri, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar aracılığıyla ülkeler üzerindeki mali ve ekonomik baskıyı artırmakta, daha sonra bu ülkeler müdahaleye karşı geri adım atmak için kendi aralarında örgütlenmektedirler. Teknoloji, adem-i merkezileşme stratejisini, Londra ve Washington'un, küresel kalbin küresel sorunlarının finansal kalbi ve ana sebebi olan merkeze karşı kolaylaştırdı. Kripto-para piyasasında meydana gelen gelişmeler sadece internetin yayılmasına, akıllı telefonlara ve dijital dünyada faaliyet gösterme yeteneğine paralel olarak meydana gelen bir durum değil, aynı zamanda merkezi finansal düzenleyiciler ve merkez bankalarından güvenli bir sığınak olarak görülüyor.

Koronavirüs pandemisi sırasında ABD ekonomisini desteklemek için önerilen yasalar, dijital bir dolar oluşturmak için bir öneriyi de kapsamaktadır. Hatta Federal Rezerv Merkez Bankasının teknik alt yapıyı hazırlamış olduğu noktasında tespitler yapılmıştır. Kağıt Dolar paranın enfeksiyon riskini de taşıyabildiği gerçeğinden hareketle bunu Dijital veya Kripto Dolar lehine fırsata dönüştürme çabasının olduğu söylenebilir.

Dijital dolar, bireylerin ve ailelerin işletmelerin kapanması ve bir dizi "evinde kalma" emrinin hayatta kalmasına yardımcı olacak ve bunun da işsizlik iddialarını ve potansiyel ciddi durgunluğu çözmede katkıda bulunacağı düşünülmüştür. İnsanları dijital dolara alıştırmak için de yardım paketine dijital dolar ile yardım yapılması kurgulanmıştır. Taslak yasa tasarısı altında "İşçiler ve Aileler İçin Sorumluluk Al Yasası" ve "Amerika Tüketicileri, Devletleri, İş Dünyası ve Korunmasız Nüfus Yasası" için Finansal Koruma ve Yardım Yasası olarak adlandırılan Federal Rezerv - ülkenin merkez bankası - küçükler için 1.000 \$ ve yetişkinlere 2.000 \$ 'lık ödeme göndermek için bir "dijital dolar" ve dijital cüzdanların kullanılması önerilmiştir*. "Dijital dolar" terimi, herhangi bir Federal Reserve bankasının hesaplarında borç olarak kaydedilen dijital defter girişlerinden oluşan bir dolar değeri olarak ifade edilen bakiye para veya uygun bir finans kurumu tarafından (Federal Rezerv Sistemi Yönetim Kurulu tarafından belirlendiği üzere) kullanılabilen elektronik bir değer birimi olarak tanımlanmaktadır.

6.3. Sanal Para ve Blokzincir Teknolojisinin Uluslararası

* Detaylı bilgi için bkz: <https://bravenewcoin.com/insights/covid-19-brings-digital-dollar-closer-to-reality>

İlişkiler ve Kurumsal Yapılanmalar Üzerindeki Etkileri

Blockchain teknolojisinin bir özelliği, kuruluşların kendi "dijital şifrelerini" kripto-para birimi olarak tanımlamaları ve bu para birimlerini dakikalar içinde dünyadaki hesaplar arasında hareket ettirebilmeleridir. Bu para birimleri gerçek değere sahiptir ve ABD doları gibi fiyat para birimleri de dahil olmak üzere borsa benzeri borsalarda 7 gün 24 saat satın alınabilir ve satılabilir. Bu kabiliyet, bireylerin bu işlemleri izlemeyi veya vermeyi beceremediği halde para alışverişinde bulunmayı potansiyel olarak kolaylaştırır.

Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi

53

Tablo 3.

Blokzincir Teknolojisinin Uluslararası İlişkiler ve Kurumsal Etkileri

EKONOMİ	KURUMLAR	TEKNOLOJİ/ SÜREÇLER
Yastık altı tasarruflar yatırıma dönüşecek ve kripto finans sektörü yükselebilecektir.	Noterlik, Nüfus, Sağlık, Maliye ve Banka kurumları zamanla blockchain sistemine geçebilir.	Akıllı sözleşmeler tüm süreçlerde etkili olabilir.
Döviz darboğazı sorunu için ulusal kripto paralar sürekli geliştirilebilir.	Merkez bankaları kripto paraları düzenlemeye başlayabilir.	Quantum bilgisayar ile madencilik ve güvenlik süreçleri önem kazanabilir.
Uluslararası kripto para artar, Dolar senyorağı azalabilir.	Kripto sistemler üzerinde elde edilen değerler düzenlenebilir.	BT denetim süreçleri ve 3 faktör erişim önemsenebilir.

Tablo 3. Devamı

EKONOMİ	KURUMLAR	TEKNOLOJİ/ SÜREÇLER
ABD kripto para ile savaşıyor, BT üstünlüğüne göre pasta bölüşülebilir.	Yeni düzenleyici kurumlar meydana gelebilir.	Siber güvenlik tüm iş süreçlerinde dikkate alınabilir.
Endüstri 4.0 ve IoT uygulamalarını hızlandırarak tüm sektörler etkilenebilir.	DB ve IMF kripto para ve sistemler üzerine eğilebilir.	Güvenlik teknolojisi ve araçları ön plana çıkacak.

Elitist küresel kapitalist hegemonya sarsılabilir.	Kripto sistemler ve güvenlik ile ilgili eğitim, sertifika ve müfredat önem kazanabilir.	Dağıtık şifrelenmiş veri tabanı ve sunucu sistemleri bulut bilişimle yaygınlaşabilir.
--	---	---

Özellikle Zimbabwe ve Venezuela gibi hiperenflasyonlu ülkelerde, Bitcoin alternatif bir para birimi olmaya başladı. Bu durum, daha az gelişmiş ülkeler ve bu fenomenin ilkini görmesi muhtemel düşük değerli para birimleriyle pek çok hükümet işlevini finanse eden vergi gelirlerini azaltma potansiyeline sahiptir.

Dijital para biriminin hareketini paradoksal olarak takip etme ve takip etme yeteneği de daha fazla şeffaflığın ortaya çıkmasını mümkün kılmaktadır. Disberse* gibi kuruluşlar, amaçlanan organizasyonlara ve bireylere ulaşmalarını sağlamak için uluslararası yardım fonlarının nasıl izlenebileceğini şimdiden değiştirmeye başladılar.

Potansiyel olarak, Ambrosus† tedarik zinciri gibi karmaşık bilgi akışlarına sahip herhangi bir sistem, malların ve fonların hareketinin, uçtan uca net bir şekilde izlenebileceği şekilde yeniden yapılandırılabilir. İçlerindeki ulusların ve güçlü kurumların bu yeni gözetim ve hesap verebilirlikten nasıl etkilenebileceğini görmek kolaydır.

Bütün yeni yönetim sistemleri ortaya çıkmaya başladı bile. Akıllı sözleşmeler, kodla yazılan ve önceden belirlenmiş koşulların yerine getirilmesiyle otomatik olarak yapılan anlaşmalar kavramı, geleneksel bir hükümet olmadan bir araya gelmek için anlaşma yapmakta ve hatta oy hakkını dağıtmaktadır. Örneğin, Aragon‡, merkezi olmayan kuruluşların ulusal kimliğinden bağımsız olarak faaliyet göstermesine izin verir. Aragon'un kendi yönetim kurallarından başka bu örgütleri kimin onaylayacağı veya düzenleyeceği belli değildir.

Bu potansiyel aksaklıklar, dünyanın birçok ülkesinden gelen değişken tepkilere yol açmıştır. Bu durum, Çin'in ilk para arzının finansman mekanizmasının birçok yeni blok zincirinin start-up'ları tarafından Filipinler ve İsviçre gibi ülkelerde geniş çapta izin veren düzenlemelere bırakılmasından kaynaklanmaktadır.

Hem ekonomik bir motor hem de yenilikçi bir teknoloji olan blockchain teknolojisi, hükümetlerin, yeni gelişen sektörde faaliyet gösteren kurumlara nasıl yaklaşılacağı ve teknolojinin nasıl kullanılacağı konusunda

* Detaylı bilgi için bkz: <http://www.disberse.com/>

† Detaylı bilgi için bkz: <http://www.ambrosus.com/>

‡ Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz: <http://www.aragon.one/>

politikalar oluşturmasını gerektirecektir. Ek olarak, dünya çapında protokolleri ve politikayı standartlaştırmak için uluslararası çabalara öncülük edebilen ülkeler, kendi lehlerine şekillendirmek için bu teknolojiden faydalanacaktır.

Hükümetler uluslararası alanda blok zincirleme teknolojisi konusunda kendilerine birkaç soru sormalıdır: Hem vatandaşları korumak hem de rekabet avantajı sağlamak için teknoloji nasıl düzenlenebilir? Devletin işlevlerini iyileştirmek için içsel olan verimlilikler nasıl kullanılabilir? Hem ilerlemeyi hem de istikrarı sağlamak için mevcut ekonomik, politik ve sosyal kurumlara nasıl entegre edilebilir?

VII. GENEL DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomi insan tercihlerine göre şekil almaktadır. Kuşkusuz ekonomik talebi belirleyen tüketiciler olarak hane halkının, üretici, istihdam edici ve vergi veren olarak yatırımcıların ve politika ve müeyyidelerle toplumsal yarar açısından siyasal sorumluluk sahibi olarak hükümet ve ilgili kurumların ekonomideki harcama alanları ve miktarları ile ilgili tercihleri ve talepleri ekonomideki sorunları ve çözümleri belirleyen davranışlarına göre makro ve mikro ekonomik değişkeler etkilenmektedir. Günümüzde yenilikçi teknolojinin tahmin edilemez bir hızda gelişme göstermesiyle ekonomik ve parasal paradigmlar ve değer yargılarıyla birlikte kullanılan araçlar ve yöntemler de değişmektedir.

Yapılan analizler sonucunda araştırma sorularımız şu şekilde cevaplanabilmiştir:

- *Kripto veya sanal paralar ulusal senyoraaj hakkının ihlali ve ulus devletin varlığını tehdit eden alternatif bir para birimi olabilir mi?*

Parasal denge teorisi olarak bilinen miktar kuramı, reel sektörler ile finansal sektörün belirli bir denge içerisinde bir takım parametrelere bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Yani paranız dış ülkeler tarafından rezerv para, değişim ve yatırım aracı olmadığı sürece sınırsız para basamazsınız. Bunu sağlayan ABD gibi ülkeler küresel ölçekte karşı konulması güç ve haksız bir rekabet üstünlüğü elde etmiş olmaktadır. Bu tür ülkeler her türlü cari açıklarını ve bütçe açıklarını açık finansman denilen para basma ile karşılayabilirlerken bunun oluşturduğu olumsuz etkiler, giderek bağımlı hale gelen zayıf ekonomilere yansıtılabilmektedir.

Türkiye’de 2018 yılında yaşanan krizin temel nedenlerinden birisi de budur. Dış ticaret açığından dolayı dışarıya yapılacak döviz ödemeleri TL’nin daha fazla piyasaya arz edilmesine neden olmaktadır. Piyasada varlığı azalan Dolar yükselirken TL sürekli değer kaybetmektedir. Önceki

**Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi**

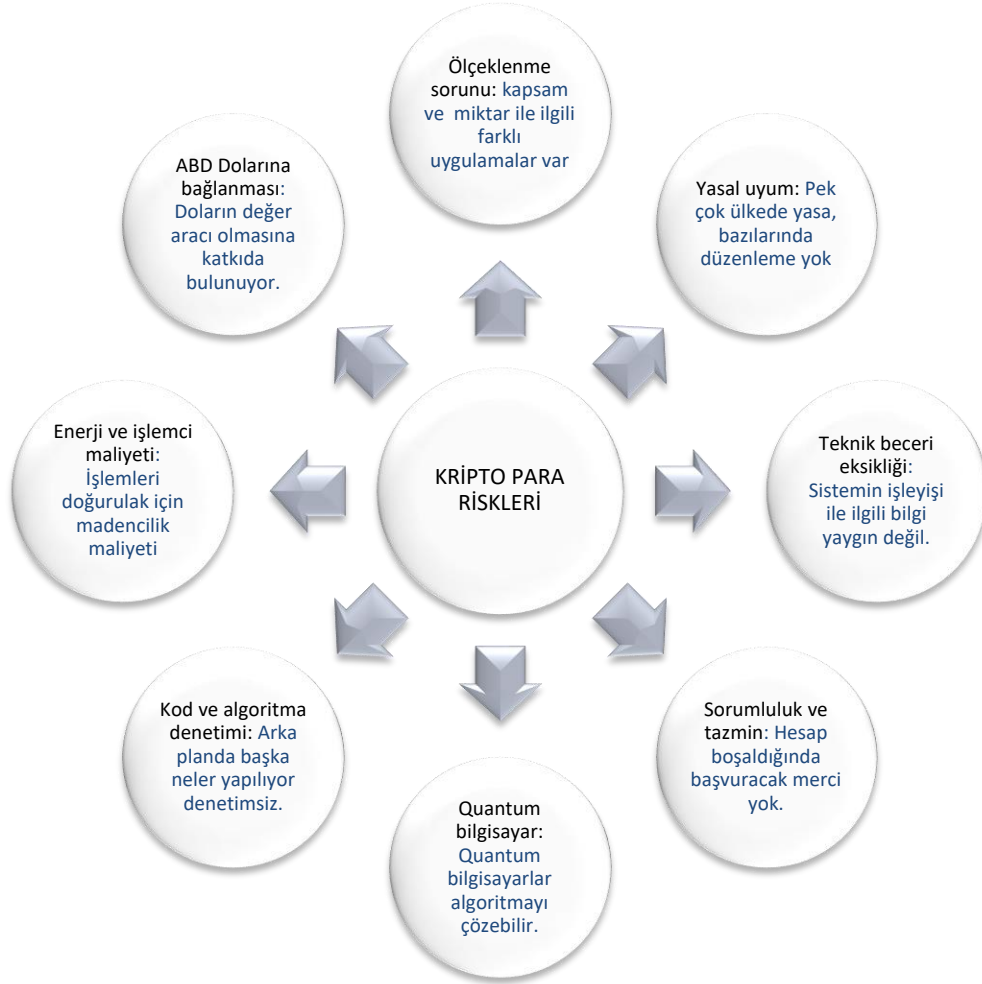
56

yıllarda spekülasyon ve doğrudan yatırım için gelmiş olan yatırımcılar farklı saiklerle fonlarını dışarıya çıkarmaya çalıştığında, döviz arz-talebi açısından ortaya çok daha büyük bir açık çıktığı için değer düşüklüğü ve onun oluşturduğu enflasyon da o oranda artış göstermiştir. Ayrıca rasyonel ekonomik beklentiler teorisine göre, ekonomik aktörlerin ve hane halkının TL'nin düşeceği ve Doların daha da artacağı tahminlerinden dolayı zararını engellemek veya rant elde etmek için TL varlıklarının Dolar varlıklarına dönüştürülmesi süreci de TL değer kaybını fazlasıyla tetikleyebilmektedir. Ancak kripto paraların gündeme girmesiyle birlikte bu formülün de artık eski paradigmlar arasında yerini alması söz konusu olabilir. Çünkü Dolarizasyon süreci onun bir değişim, yatırım ve rezerv para olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda referans teşkil edecek olan yeni formüller de artık yeni paradigmlar tarafından belirlenecektir.

Üretim artışı olmadan para arzındaki artış normalde enflasyona yol açar. Döviz baskısı olan ülkeler aynı zamanda dış paralara bağımlı olduklarından dolayı kendi para politikaları etkisiz veya uygulanamaz hale gelebilmektedir. Özellikle, sürekli cari açık veren, bütçe açığı ve borçlanma sorunları ile karşı karşıya olan ülkelerde ulusal para birimleri küresel paralara karşı değer kaybetmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum dış ticaret hadlerinin lehe dönmesi yani, ithalatın pahalılaşması ve ihracatın ucuzlamasıyla zamanla cari açığın kapatılabileceği gibi olumlu sonuçları doğurabilmektedir. Ancak yerli üretimlerinin çoğunluğu ithal ürünlere bağlı olan Türkiye gibi ülkelerde yerli ürünlerin fiyatlarının da artmasıyla -yani enflasyona yol açmasından dolayı- orta ve uzun dönemde kalıcı enflasyon ve deflasyon gibi olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle kripto paralar bu kapsamdaki ülkeler için büyük umut teşkil edebilir.

Kripto-para piyasasında meydana gelen gelişmeler sadece internetin yayılmasına, akıllı telefonlara ve dijital dünyada faaliyet gösterme yeteneğine paralel olarak meydana gelen bir durum değil, aynı zamanda merkezi finansal düzenleyiciler ve merkez bankalarından güvenli bir sığınak olarak görülüyor. Mevcut gelişmeler, Bitcoin gibi dijital paraların uzun vadeli bir yatırım olacağını henüz kanıtlayamayacak olsa da, kripto para olarak ciddi bir algı operasyonları yapılmaya devam edilmektedir. Pek çok ülke kendi ulusal resmi kripto parasını hazırlamak için gerekli yasal ve idari süreçleri başlatmıştır. Korona salgını sonrasında Dijital Dolar için de yasal ve teknik süreçler hızlı bir şekilde başlatılmıştır. Dijital para fikrinin arkasındaki teknoloji olan blockchain, merkezi olmayan elektronik ekonomik işlemler için kesin bir model olarak görülebilir. Ancak kripto paralarla ilgili olarak sistem henüz tam olarak oturmadığı gibi özellikle 2018 yılında ciddi bir şekilde değer kaybına uğramış olması bu anlamda bazı

kuşkuğuların artmasına ve güvensizlik havasının meydana gelmesine neden olmuştur. Ancak 2020 başlarında yukarıya doğru hareketlendiğinden dolayı tekrar toparlanabileceği söylenebilmektedir.

Şekil 6.

Blokzincir teknolojisinin uygulanabilirliği ile ilgili riskler

Yukarıdaki şekil 6 dan da anlaşıldığı üzere, kripto paralar üzerinde henüz ciddi riskler mevcuttur. Ancak ulusal ölçekte kurulacak bir sistemle denetim altında olan alternatif ulusal sistemlerin kurulması bu riskleri yönetilebilir hale getirebilecektir.

- *Bitcoin benzeri kripto paralar ABD Dolarının hegemonyasını kırabilecek bir rakip para olabilir mi?*

Bitcoin, Ethereum ve diğer kripto-paralar, dijital pazar payının çoğunu kapsamaktadır. Dijital paralara olan geçişi durdurmak ve küresel

**Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi**

58

hegemonyaya zarar verme potansiyelini zayıflatmak için 2017-2018 yılı içerisinde özellikle sanal paraların lokomotifini olan Bitcoin üzerinde ciddi operasyonlar yapılarak değerinin beşte birine düşürülebilmesi sağlanabilmiştir. Burada dijital paralara olan itibarı zedelemek ve ciddi bir mağdur kesim oluşturarak güveni sarsmak gibi hedefler olabilir. Bu da kripto paraların geleceği hususunda kuşku duyulmasına ve en güçlü para olarak ABD Dolarına yönelişin devam etmesine neden olmuştur. Özellikle borçlanma oranlarında en fazla ABD Dolarıyla borçlanma yapıldığı ve bunun diğer paralara göre karşılaştırılmayacak oranda hızlı bir trende sahip olduğu söylenebilir.

Analizlere göre, Dolar hegemonyasına hizmet etmenin mükâfatını orta gelir tuzağından çıkmak şeklinde elde eden Çin, ekonomik ve askeri olarak en büyük rakibi olan ABD'nin en büyük kreditorü unvanını korumaktadır. ABD de Çin mallarını en fazla alan ülke olarak Çin ekonomisinin büyümesine katkıda bulunmaktadır. Çin ihracatının % 25 gibi devasa bir miktarını ABD almaktadır. Bu durum ABD ile aynı parasal politika uygulamak yerine güçlü para birimi politikasının ürünü olan Dolar hegemonyasına itaat edercesine ondan azami yararlanabilecek şekilde zayıf para politikası izleyerek mallarının sürekli görece olarak ucuzlamasını sağlayacak ve bu sayede ekonomideki yenilikçiliğe ve Ar-Ge ye dayanan üretken kapasiteyi destekleyecek şekilde parasal politikalar izlemiştir. Bu şekildeki karşılıklı bağımlılığın dışsal bir etki ile değişmemesi durumunda kısa ve orta dönemde ciddi bir politika ve statü değişikliği öngörülememektedir. Ancak yeni pazarların güçlenerek Çin mallarına müşteri olma noktasında ABD'ye alternatiflerin ortaya çıkması durumunda farklı gelişmeler yaşanabilir. Bu da kısa ve orta dönemde birden meydana gelebilecek bir durum olarak gösterilememektedir.

Korona salgını sonrasında üretim, ihracat, istihdam, gelir ve ticaretin tarihte nadir rastlanacak şekilde durmasından dolayı ABD ve Çin hükümetlerinin karşılıklı birbirilerini suçlamaları ekonomik ve parasal savaşların insan hayatını ve küresel huzuru yok sayacak gayr-i insani boyutlara ulaşabildiğini ortaya koymaktadır. Kripto para, çökmekte olan bir hegemonun kendiliğinden apaçık gerçekliğine, akılsız, ölçsüz ve hatta olgunlaşmamış bir tepkinin, içinde yaşadığımız gezegenin ve insanların yaşamları üzerinde sahip olacağı korkunç sonuçlardan kaçınma yeteneğine sahip olabilir.

Türkiye açısından durum değerlendirildiğinde, özellikle 2001 ekonomik krizinden sonra uygulanan parasal ve mali disiplin programının ciddi bir şekilde takip edilmesi, enflasyonla mücadele edilmesindeki kararlılık ve altı sıfır atılması Dolar senyoraajının etkisini azaltacak olan

önlemler olarak dikkate alınabilir. Özellikle TL'nin güçlü para olduğu imajının korunması, piyasada güven kazanması ve tasarruf aracı olarak da kullanılabileceği düşüncesinin yaygınlaşması bununla ilgili en önemli konulardır. Bunun için de parasal ve mali disiplinin devam ettirilmesi gerekir.

Hükümetin ciddi parasal ve mali disiplin uygulaması, özellikle yabancı sermayenin kendisini güvene alması ve geleceği umutla öngörebilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu da kurumlara ve hukuk devletine olan güvenle yakından ilişkilidir. Ancak, özellikle dış ticaret açığının 60 Milyar \$ civarında seyretmesi, ihracatın ithalatı karşılama oranının sürekli arttırılması gerekliliğini göstermektedir. Bu da aynı zamanda orta gelir tuzağından çıkmakla yakından ilişkili bir husus olarak dikkate alınabilir. Bunun için de ulusal kripto para için yasal ve teknik alt yapının hazırlanması, yerli malı tüketiminin özendirilmesi, kamu alımlarında yüzde yüz yerli malı koşulu getirilmesi, israfın ve gereksiz harcamaların kaldırılarak tasarruf edilmesi ve reel ekonominin önündeki engellerin kaldırılarak uluslararası rekabet gücünün arttırılması gerekir.

Güven endeksinin yükselmesi, asayiş sorunlarının ortadan kaldırılması, yardımlaşma kültürünün desteklenmesi ve ortaklık süreçlerinin kolaylaştırılması bu anlamda büyük önem arz etmektedir. Bu da kuşkusuz liyakatli personel istihdamı ile işletilmesi gereken ve hukuk devleti standartlarına sıkı sıkıya bağlı olması gereken kamu kurum ve kuruluşlarının sistematik ve kurumsal uygulamalarının yaygınlaştırılması ile çok yakından ilişkilidir. Cari açık düzeltilmeden, dışarıdan sermaye transferleri devam ettirilmeden, toplumsal olarak aynı ortak hedeflere odaklanmadan, kaynakların israf edilmesi ortadan kaldırılmadan ve kamu bütçe açığı kapatılmadan ulusal paranın itibarının korunması orta ve uzun dönemde olanaklı görülmemektedir.

KAYNAKÇA

- Acronis, (2017), Blockchain Data Authentication, <https://www.acronis.com/en-us/blockchain-data-authentication/> (20/04/2020)
- Ammendola, G. (2011). Exorbitant Privilege: The Rise & Fall of the Dollar & the Future of the International Monetary System (Book Review). *American Foreign Policy Interests*, 33(2): 103-107.
- Andrews, D.(2006) Uluslararası Parasal Güç, Cornell University Press.

**Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi
60**

- Anonim. (2017). Cryptocurrencies by country, *Dividends Magazine* <https://blogs.thomsonreuters.com/answeron/world-cryptocurrencies-country/> (25/05/2018)
- Bob M., (2017), What Does the Future of Bitcoin Look Like? <https://www.fxempire.com/education/article/what-does-the-future-of-bitcoin-look-like-404636> (25/04/2018)
- Bose, P. (2007). 'New' Imperialism? On Globalisation and Nation-States. *Historical Materialism*, 15(3): 95-120.
- Buang S. (2017), Are we ready for bitcoin? <https://www.nst.com.my/opinion/columnists/2017/06/249010/are-we-ready-bitcoin> (20/05/2018).
- Buchanan J. (2013), Bitcoin vs. Dollar Hegemony <http://www.e-ir.info/2013/09/16/Bitcoin-vs-dollar-hegemony/> (24/04/2018)
- Das S. (2017) Hungarian Central Bank Warns of Bitcoin & Cryptocurrencies' Risks <https://www.cryptocoinsnews.com/hungarian-central-bank-warns-bitcoin-cryptocurrencies-risks/> (29/06/2018)
- Durden, T., (2018) Is Bitcoin A Reaction To US Dollar Hegemony? <https://www.zerohedge.com/news/2018-01-17/bitcoin-reaction-us-dollar-hegemony> (21/06/2018)
- Efe, A. (2016). Dolar Senyorajiyiyla Mücadelede Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1), 18-38.
- Efe, A. (2016). Yenilikçi Paradigmalar Işığında Türkiye'de Bölgesel Kalkınmacılık Krizi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(2): 157-180.
- Efe, A. (2017). Siber Suçlar ve İhlallerde Kamu Otoritesinin Sorumluluğu Üzerine Bilişim Hukuku ve Uluslararası Hukuk Kapsamında Bir Analiz. *TNB Hukuk Dergisi*, 4(1):163-204.
- Girón, A. (2012). Crisis, Dollar and Shadow Financial System. *Journal of Economic Issues*, 46(2): 511-518.
- Graeber, D.. (2012). Borç: İlk 5,000 yıl, Melville House Publishing,
- Gray D. (2017), Bank of Ireland explores using blockchain, <https://www.thetimes.co.uk/article/bank-of-ireland-explores-using-blockchain-7fz72rj2b> (21/04/2018).
- Heathman, A. (2017) Move over bitcoin, these countries are creating their own digital currencies <https://www.verdict.co.uk/bitcoin-countries-digital-currency/> (22/06/2018).
- Helmore E. (2017), Are cryptocurrencies about to go mainstream? <https://www.theguardian.com/technology/2017/jul/01/cryptocurrencies-mainstream-finance-bitcoin-ethereum> (23/05/2018).

- Helms K., (2017), India's Supreme Court Seeks Answers as Bitcoin Legalization Focus Turns to Taxation, <https://news.Bitcoin.com/india-supreme-court-bitcoin-legalization-taxation/> (26/05/2018).
- Higgins S., (2018), Bitcoin Miner Canaan Acquires Blockchain Notary Service <https://www.coindesk.com/bitcoin-miner-canaan-acquires-blockchain-notary-service/> , (25/06/2018).
- Hung, H. F. (2013). China: Saviour or challenger of the dollar hegemony?. *Development and Change*, 44(6): 1341-1361.
- Ivanova, M. N. (2010). Hegemony and seigniorage: the planned spontaneity of the US current account deficit. *International Journal of Political Economy*, 39(1): 93-130.
- Jansen, M., Bir Maddi Olmayan Maddi Para Biriminin Siyasi Sanalı, Utrecht Üniversitesi, 2012
- Madeira A., (2017) How legal is Bitcoin and Crypto Currencies? <https://www.cryptocompare.com/coins/guides/how-legal-is-bitcoin-and-crypto-currencies/> (25/05/2018).
- Mark, M., (2017), Bitcoin's Legal Status Around the World <https://themerkle.com/bitcoins-legal-status-worldwide/> (26/04/2018).
- Mason B. (2017), The Next Cryptocurrency Evolution: Countries Issue their Own Digital Currency, <https://www.fxempire.com/education/article/the-next-cryptocurrency-evolution-countries-issue-their-own-digital-currency-443966> (28/05/2018).
- Neumann, M. (2014). Seigniorage in the United States. [research.stlouisfed.org: http://research.stlouisfed.org/publications/review/92/03/Seigniorage_Mar_Apr1992.pdf](http://research.stlouisfed.org/publications/review/92/03/Seigniorage_Mar_Apr1992.pdf) (25/05/2018).
- Neuteboom M. (2017), Colombia Clarifies Stance: Bitcoin is not Illegal <http://insideBitcoins.com/news/colombia-clarifies-stance-bitcoin-is-not-illegal/60667> (25/05/2018).
- Norrlof, C. (2014). Dollar hegemony: A power analysis. *Review of International Political Economy*, 21(5), 1042-1070.
- Pearson J., (2015), Why Chile's First Bitcoin Exchange Was Funded by the Government https://motherboard.vice.com/en_us/article/539ayz/why-chiles-first-bitcoin-exchange-was-funded-by-the-government (20/06/2018).
- Peck, ME, Bitcoin: Cryptoanarchists Cash'e Cevap, (2012), <http://spectrum.ieee.org/computing/software/bitcoin-the-cryptoanarchists-answer-to-cash/0> (25/05/2018).
- Pieraccini F. (2018), Is Bitcoin a Reaction to US Dollar Hegemony? <https://www.strategic-culture.org/news/2018/01/17/is-bitcoin-reaction-us-dollar-hegemony.html> (29/05/2018).

**Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi
62**

- Satoshi N., (2008) Bitcoin: Bir Peer-to-Peer Elektronik Nakit Sistemi, www.Bitcoin.org (25/05/2018).
- Stoddart, M. C. (2007). Ideology, hegemony, discourse: A critical review of theories of knowledge and power. *Social Thought & Research*, 191-225.
- Stokes, D. (2014). Achilles' deal: Dollar decline and US grand strategy after the crisis. *Review of International Political Economy*, 21(5), 1071-1094.
- Wallace, B. (2011). Bitcoin'in Yükselişi ve Düşüşü, *Wired Magazine*, http://www.wired.com/magazine/2011/11/mf_Bitcoin/all/1 (22/04/18)
- Yıldırım, M., Yavaş, A. A., Özdemir, Ö., Mete, A., Demirbağ, E., Sarıkaya, A., et al. (2005). VII e-imza nitelikli sertifikasyon altyapısı ve yetkilendirme 1. çalışma grubu raporu. Antalya: TBD Kamu-BİB Kamu Bilişim Platformu.
- Zoffer, J. (2012). Future of Dollar Hegemony: The Dollar's Role After the Euro Crisis. *Harvard International Review*, 34(1), 26.

TECHNOLOGICAL RISK ANALYSIS ON CRYPTO CURRENCY ENGINEERING AND DOLLAR HEGEMONY

Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi

EXTENDED ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to determine the size of the US Dollar seigniorage and to assess whether this will be affected by the rise of crypto currencies.

Method: In this multidisciplinary work, we analyze, particularly as yet unfamiliar, whether the virtual or crypto money mechanism is potentially capable of undermining the hegemony of the US dollar in global terms at the conjecture of manifold concepts such as hegemony, paradigm crisis, general seigniorage and Gresham money theories.

Findings: Gresham Quantity Theory, known as the monetary balance theory, reveals that the real and financial sectors depend on a number of parameters in a certain balance. In other words, you cannot print unlimited money unless your money is a reserve money, exchange and investment tool by foreign countries. Countries like the USA, which provide this strong advantage, have achieved a difficult and unfair competitive advantage on a global scale. While such countries can meet all their current account deficits and budget deficits with the printing of money called open financing, the negative effects of this can be reflected in weak economies that are becoming increasingly dependent. Many developing countries such as Turkish Lira (TL) are suffering for national currency devaluation. That is why US government has acquired a paramount advantage that any other country cannot cope with. The developments in the cryptocurrency market are seen not only as a parallel to the spread of the internet, smartphones and the ability to operate in the digital world, but also as a safe haven from central financial regulators and central banks. While current developments cannot yet prove that digital currencies like Bitcoin will be a long-term investment, serious perception operations continue to be carried out as cryptocurrencies. Many countries have initiated the necessary legal and administrative processes to prepare their own national official cryptocurrency. Blockchain, the technology behind the idea of digital currency, can be seen as a definitive model for decentralized electronic economic transactions. However, as the system is not fully settled in relation to cryptocurrencies, the fact that it was seriously depreciated in 2018 caused some doubts and an atmosphere of

**Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi
64**

insecurity in this sense. However, it can be said that it may recover again because of its upward movement in early 2020. The national currencies in the manual environment also have to move to virtual and crypto-centric e-government trends, outomated information&control systems and methods in the same way. Particularly after the COVID19 pandemic, due to the risk of infection from paper money, there has been discussion over Bill of House in the US senate for the legislative structure that ease the usage of Digital Dollar. In addition to the claims / accusations made by reputable scientific authorities and politicians in many developed countries that COVID-19 has been artificially developed to create an environment for Industry 4.0 applications, to install microchips to people and increase the use of crypto currencies.

Result: Blockchain technology based on crypto currency engineering is being used to prove the existence of a document or a document at the same time with various electronic money applications called Bitcoin, which paves a new way that challenges national currencies and seigniorage. It has been concluded that the crypto currencies have the potential to disrupt the countries' reserve money practices and the US Dollar. However, considering the news that the FED Central Bank has prepared the necessary infrastructure for the Digital Dollar, it is possible to say that the probability of continuing the seigniorage caused by the use of the US dollar globally is also strong. When considered in terms of Turkey, a serious implementation of monetary and fiscal discipline programs, commitment to the fight against inflation, to protect the image of the TL's strong currency, to continue the policies that gave confidence to investors, fundamental issues such as the creation of infrastructure for legal and technical for the national digital money, are the most important ones. Serious monetary and fiscal discipline implementation of the government is of great importance especially for foreign capital to secure itself and foresee the future with hope. This is closely related to the trust in institutions and the rule of law. However, the fact that the foreign trade deficit remained around \$ 60 billion indicates that the import coverage ratio should be increased continuously. This can also be considered as an issue closely related to getting out of the middle-income trap. For this, it is necessary to prepare the legal and technical infrastructure for the national crypto money, to encourage the consumption of domestic goods, to provide a hundred percent domestic goods condition in public procurements, to save money by eliminating waste and unnecessary expenses and to increase the international competitiveness by removing the obstacles to the real economy. Increasing the confidence index, eliminating public order problems, supporting the culture of cooperation and facilitating the partnership processes are of great importance in this regard. This is

undoubtedly closely related to the dissemination of systematic and institutional practices of public institutions and organizations, which should be operated through competent personnel employment and strictly adhered to state of law standards. It is not possible to protect the reputation of the national currency in the medium and long term without correcting the current account deficit, maintaining capital transfers from outside, focusing on the same common goals socially, eliminating waste of resources and closing the public budget deficit.

Keywords: Blockchain technology, Crypto Currency Engineering, Dollar Hegemony, Innovative Technology, e-Government, MIS

**Dolar
Hegemonyası ve
Kripto Para
Mühendisliği
Üzerine
Teknolojik Risk
Analizi**

65